

»ZAKON«

Petra Kersnič

V preteklih letih je Zbornica zdravstvene nege Slovenije – Zveza društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije sodelovala v kar nekaj poskusih spremembe zdravstvene zakonodaje, ki pa zaradi glasovalnega aparata državnega zbora niso v nobenem poskusu obrodili sadov. V letu 2004 so bile naše aktivnosti zelo intenzivne in se tik pred zaključkom parlamentarnega leta končale s sprejemom Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstveni dejavnosti. Tako so naša dolgoletna prizadevanja, da se z zakonom uredijo najpomembnejša področja našega delovanja, bila dosežena. In kaj nas čaka jutri? Zagotovo lahko pritrdim izjavam tistih, ki pravijo, da je poklic medicinske sestre eden od pomembnejših poklicev današnjega časa, kajti potrebe ljudi po storitvah, ki jih lahko nudijo izvajalci zdravstvene nege, bodo naraščale iz dneva v dan, iz leta v leto in pri predvidevani demografski sliki tudi še v naslednje stoletje.

Od leta 1991 pa vse do danes je Zbornica – Zveza preko številnih svojih predstavnikov dokazovala potrebo po ustrežnejšem statusu poklicnih skupin v zdravstveni negi. V tem času se je na Ministrstvu za zdravstvo in kasneje za zdravje zamenjalo pet ministrov. Vsakič, ko je nastopila nova ministrska ekipa, smo začeli na novo dokazovati, zakaj želimo in kje vse v svetu je že tako, da sta stroka zdravstvene nege in njeni strokovnjaki ustrezno opredeljeni v samostojnih zakonih ali v krovni zdravstveni zakonodaji. Pri tem smo velikokrat uporabljali kot argumente za nekorektno priznavanje družbenega statusa stroke dokumente, smernice, resolucije in druge akte Mednarodnega sveta medicinskih sester in Svetovne zdravstvene organizacije. Zadnja seja Državnega zbora R Slovenije v mandatu 2000–2004, ki je potekala 13. julija 2004, je končno prinesla sprejem Zakona o dopolnitvah zakona o zdravstveni dejavnosti in s tem vsebine zakona, za katere smo si v strokovni javnosti in s pomočjo najrazličnejših podpornikov prizadevali polnih trinajst let.

Zgodovinski prikaz mejnikov v izobraževanju in delovanju edine stanovske organizacije medicinskih sester v Sloveniji in njihovih številnih aktivnostih se vije skoraj skozi celo stoletje ali točneje od leta 1919 dalje. Poklic medicinske sestre v Sloveniji prvič zabeležimo prav v tem letu v odločbi Narodne vlade RS v Ljubljani, ki je v oddelku za socialno skrb izdala dekret o nastavitvi prve skrbstvene sestre. Pionirsko delo na področju dela medicinske sestre je pričela opravljati Angela Boškin, ki jo z vsem spoštovanjem

imenujemo tudi slovenska Florence Nightingale. Da terja delo z ljudmi, ki potrebujejo pomoč, izobražene in usposobljene ljudi, so pristojni uvideli že leta 1753, ko je bila v Ljubljani ustanovljena Babiška šola. V letu 1924 so pri Zavodu za socialno higieno in zaščito dece v Ljubljani ustanovili prvo Šolo za zaščitne sestre, ki je imela na začetku enoleten, čez tri leta pa dvoleten preciziran program za socialno higiensko zaščito otroka. Šola je v prvih petih letih dala 91 izsolanih zaščitnih sester, ki so se zaposlile po celi Sloveniji. Od leta 1929 pa vse do leta 1945 je Zavod za zdravstveno zaščito mater in otrok začel z izobraževanjem otroških negovalk najprej v šest mesečnem tečaju nato pa v enoletni šoli. Izobraževanje danes poteka na 9 srednjih šolah in treh visokošolskih zavodih, aktivnosti za univerzitetni študij zdravstvene nege pa tečejo dalje.

Po ustanovitvi Šole za zaščitne sestre je trinajst zaščitnih sester spoznalo, da je za večjo učinkovitost in prepoznavnost pomembnosti poklica potrebno organizirano delovati in se povezati. Zato so v letu 1927 ustanovile Organizacijo absolventk šole za sestre v Ljubljani, kar postavljamo kot temeljni kamen današnji Zbornici zdravstvene nege Slovenije – Zvezi društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije. Slovenske medicinske sestre so se v nadaljevanju povezale v Društvo jugoslovanskih medicinskih sester kot Sekcija Dravske banovine v Ljubljani in že leta 1929 skupaj stopile v Mednarodno organizacijo medicinskih sester – ICN.

Po drugi svetovni vojni so leta 1945 na takratnem Ministrstvu za ljudsko zdravje ustanovili referat za zaščitne sestre, ki ga je uspešno vodila prva in edina medicinska sestra v ministrstvu, Neža Jarnovič. Povezovala je številne medicinske sestre, ki so opravile pionirsko delo na področju vzgoje in prosvetljevanja, preventivnih akcij, organizacije epidemiološke službe in poudarjale zahtevo za izboljšanje delovnega okolja ter zahtevale tudi ustrezno plačilo za svoje delo. Referat so leta 1947 ukinili z obrazložitvijo, da so najpomembnejše naloge povojne obnove opravljene. V letu 1952 je bilo po 11 letih ustanovljeno samostojno Društvo medicinskih sester Slovenije s šestimi pododbori – Maribor, Celje, Novo mesto, Koper, Kočevje in Ptuj. Društvo se je leta 1963 reorganiziralo v Zvezo društev medicinskih sester Slovenije, pododbori pa so postali samostojna regijska društva. Zaradi potreb stroke in razvoja zdravstvene nege ter njenih ožjih strokovnih področij so se pričele ustanavljati strokovne sekcije – prva v letu 1963 je bila Sekcija medicinskih

sester in zdravstvenih tehnikov medicine dela, prometa in športa in vse do danes, ko v Zbornici – Zvezi deluje 30 strokovnih sekcij.

Slovenske medicinske sestre so dobile v letu 1967 prvo lastno strokovno revijo – Zdravstveni Obzornik – od 1994 Obzornik zdravstvene nege, ki redno izhaja še danes. Strokovni javnosti, dijakom, študentom in mnogim pomeni vir strokovnih, organizacijskih, družbenih in drugih informacij o dogodkih doma in na tujem.

V letih do 1990 je organizacija gradila svojo notranjo strukturo in se tudi povezovala v raziskovalne projekte Mednarodnega sveta medicinskih sester, Svetovne zdravstvene organizacije in tudi nekaterih drugih mednarodnih organizacij medicinskih sester. V vseh teh letih si je Zbornica – Zveza prizadevala dobiti formalno moč in možnost vplivanja na položaj stroke zdravstvene nege v sistemu zdravstvenega varstva. Z gotovostjo lahko trdim, da so številni posamezniki v svojem in tudi v imenu inštitucij, ki so jih predstavljali, Zbornici – Zvezi in njenim članicam in članom priznavali pomemben prispevek pri zdravstvenih storitvah in vlogo pri ohranjanju, krepitvi oziroma povrnitvi zdravja državljanom.

Dogodki po letu 1990 so takratni Zvezi društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije prinesli nekatere pomembne spremembe. Zveza društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije je postala samostojno stanovsko združenje v samostojni Sloveniji. V letu 1993 je bilo stanovsko združenje medicinskih sester v Sloveniji ponovno sprejeto v Mednarodni svet medicinskih sester – ICN kot samostojna članica.

15. decembra 1992 je v skladu z zakonodajo bila znotraj Zveze društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov s polnim soglasjem članstva, ki je že takrat predstavljalo okoli 80 % od vseh zaposlenih na področju zdravstvene nege, ustanovljena Zbornica zdravstvene nege Slovenije. Takrat smo med številnimi razlogi za ustanovitev zapisali, da je Zbornica zdravstvene nege Slovenije profesionalno, stanovsko združenje medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov, ki je ustanovljena zato, da bo organizirano reševala stanovske probleme na področju izobraževanja, zaposlovanja, urejala pogoje dela in nagrajevanje ter soodločala o zadevah, ki se pomembno dotikajo stroke zdravstvene nege in njenih izvajalcev.

Sprejeti zakon med drugim govori, da zbornica ali strokovno združenje, ki mu minister, pristojen za zdravje, podeli pooblastilo, opravlja kot javno pooblastilo naslednje naloge: vodi register izvajalcev posamezne zdravstvene dejavnosti; izdaja potrdila o vpisu in izbrisu iz registra za zasebne izvajalce; izvaja strokovni nadzor s svetovanjem; izdaja, podaljšuje in odvzema licence izvajalcem posamezne zdravstvene dejavnosti; načrtuje specializacije in specialistične izpite; v soglasju z ministrom, pristojnim za zdravje, izda pravilnike, s katerimi podrobneje uredi področje, na katerem izvaja

naloge javnega pooblastila in v soglasju z ministrom, pristojnim za zdravje, določa priporočene tarife za izvajalce. Pri izvajanju teh nalog zbornica ali strokovno združenje upošteva zakon, ki ureja splošni upravni postopek in zakon, ki ureja spor. Zoper odločitev zbornice oziroma strokovnega združenja je dovoljena pritožba na ministrstvo, pristojno za zdravje. Izvajanje nalog, ki jih zbornica oziroma strokovno združenje opravlja kot javno pooblastilo, nadzira ministrstvo, pristojno za zdravje. V skladu z zakonom zbornica ali strokovno združenje ministru, pristojnemu za zdravje, lahko poda pobudo z obrazloženim interesom za izvajanje javnih pooblastil. Minister, pristojen za zdravje, ob upoštevanju javnega interesa ter načela racionalne rabe javnega premoženja odloči o pobudi v roku enega meseca od njenega prejema. Začetek postopka podelitve javnega pooblastila se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije. Izbira se opravi na javnem natečaju ob smiselni uporabi določb zakona, ki ureja javna naročila, o javnem razpisu.

Pogoji za prijavo na razpis določajo, da zbornica ali strokovno združenje, kateremu se podeli javno pooblastilo, mora ob prijavi v postopek podelitve javnega pooblastila izpolnjevati najmanj naslednja merila: imeti mora včlanjenih najmanj 60% vseh zdravstvenih delavcev, ki izvajajo naloge s področje delovanja zbornice ali strokovnega združenja; delovati mora na področju zagotavljanja strokovnosti in kakovosti v posameznem poklicu oziroma na področju, ki ga pokriva; delovati mora na področju celotne države; imeti mora usposobljene kadre za izvajanje javnih pooblastil; imeti mora vzpostavljeno vso infrastrukturo za učinkovito izvajanje javnih pooblastil; podati mora izračun stroškov izvajanja javnih pooblastil. Minister, pristojen za zdravje, glede na izpolnjevanje meril izda odločbo v upravnem postopku, s katero posamezni zbornici oziroma strokovnemu združenju podeli pooblastilo za opravljanje vseh ali posameznih nalog. Odločba o dodelitvi javnih pooblastil se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije. Minister, pristojen za zdravje, lahko podeljeno pooblastilo omeji ali odvzame, če ugotovi, da izvajalec ne izpolnjuje dodeljenih javnih pooblastil, in jih začne izvajati v okviru ministrstva, pristojnega za zdravje, ali jih dodeli drugi organizaciji v skladu s postopkom iz tega zakona. Odločba o odvzemu javnega pooblastila se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

V Zbornici – Zvezi bomo storili vse, da bomo za izvajalce zdravstvene nege z zakonom omogočena javna pooblastila od ministra tudi dobili. Zakon je začel veljati 18. julija 2004. V rokih, ki jih določa zakon, smo ministru poslali pobudo. S tem se je začelo pomembno obdobje Zbornice – Zveze, ki bo skladno z zakonom postala kot Zbornica zdravstvene nege Slovenije – Zveza društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov tudi z zakonom določen partner v kreiranju zdravstvene politike. Vse to pa pomeni odgovornost pred stroko, njenimi strokovnjaki in pred

pacienti, do katerih nas veže ena od temeljnih nalog, da jim nudimo kakovostno in kompetentno zdravstveno nego.

Večina sistemov, prav tako pa tudi zdravstvo in znotraj njega zdravstvena nega, imajo svojo preteklost, sedanjost in prihodnost. Preteklost in sedanjost sta znani in predstavljata takorekoč že vse izbrane možnosti, ki so bile uporabljene v nekem danem času, prostoru in pod takrat danimi pogoji. Prihodnost pa načrtujemo, zato si postavljamo cilje, proti katerim usmerjamo vse svoje moči tako v delovnih sredinah kot tudi stanovski organizaciji. Če je bila včeraj za vzgled Evropa, v kateri pa smo danes že, je za jutri med pomembnejšimi cilji doseganje znanja, s katerim bomo dosegali visoko strokovnost in kakovost storitev zdravstvene nege.

Zakon o zdravstveni negi je bil in ostaja naš cilj. Predsedstvo Zbornice – Zveze je v septembru 1997

sprejelo tekst predloga Zakona o zdravstveni negi, ki je obsegal oceno stanja in razloge za sprejem zakona. Predlog Zakona o zdravstveni negi je bil objavljen v Utripu 9/1997. V letih 2000, 2001 in 2002 so bili opravljeni številni sestanki, ki naj bi s pomočjo delovne skupine, ki jo je imenovalo Ministrstvo za zdravje, pripeljali do oblikovanja sodobnega predloga Zakona o dejavnosti zdravstvene nege. Delo skupine je obstalo z razlago, da se bodo predlagane vsebine vgradile v novo zdravstveno zakonodajo, ki naj bi med tem nastajala in bila spremljana tudi s predlagano zdravstveno reformo. Vsebine predlaganega Zakona o zdravstveni negi, ki so bile v strokovni javnosti že podprte, bomo nadgrajevali in čakali na priložnost, da tisti, ki bodo o temu odločali, prepoznajo njegovo pomembnost in ga sprejmejo kot temeljni regulatorni akt stroke.